

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU NUSTATANT DARBO SĄLYGAS TYRIMO

2021-03-23 Nr. (21)SN-13)SP-5

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjo (toliau – Pareiškėjas) (asmuo identifikuoja save kaip anoniminių pareiškėją, tačiau vardas ir pavardė Tarnybai yra žinomi) 2021 m. sausio 27 d. skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu. Pareiškėjas skunde rašo, kad Klaipėdos r. Vėžaičių pagrindinės mokyklos (toliau – Mokykla) antrame aukšte yra įrengtas tualetas moterims bei kitas tualetas, kuriuo naudojasi mokiniai, lankytojai ir vyrai.

Pareiškėjo nuomone, dėl specialių vyrams skirtų tualetų neįrengimo Mokykloje jis jaučiasi diskriminuojamas dėl lyties, nes neturi galimybių oriai atlikti „gamtinių reikalų“. Pareiškėjas skunde nenurodė, ar jis yra Mokyklos darbuotojas ar lankytojas, atvykstantis kaip mokinio tėvas arba kitais reikalais.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 dalimis, 2021 m. vasario 1 d. raštu Nr. (21)SN-13)S-53 kreipėsi į Mokyklos vadovą ir paprašė per 7 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos atsakyti į klausimus:

„1. Kiek yra moterims ir vyrams skirtų tualetų Mokykloje, kiek iš jų skirta Mokykloje dirbančiam personalui ir mokiniams?

2. Ar moterims ir vyrams skirti tualetai yra įrengti skirtinguose Mokyklos aukštuose, jeigu taip, prašyčiau nurodyti, kiek ir kam skirtų tualetų yra įrengta skirtinguose aukštuose?

3. Kodėl, Pareiškėjo teigimu, nėra įrengti vyrams skirti tualetai ir kokios galimybės yra sudarytos Mokyklos darbuotojams vyrams saugiai ir oriai naudotis tualetais?

4. Ar Mokykloje buvo svarstomas klausimas dėl moterims ir vyrams arba lytims neutralių tualetų įrengimų, kad darbuotojams bei mokiniams būtų sudarytos galimybės jais naudotis, saugant asmens privatumą ir orumą?“

Taip pat prašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su atliekamu skundo tyrimu dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Mokyklos direktorė 2021 m. vasario 8 d. raštu Nr.13-18 „Dėl informacijos pateikimo“ informavo, kad Mokykloje yra įrengti 3 tualetai moterims, kuriuose yra 6 unitazai, ir 3 tualetai vyrams, kuriuose yra 5 unitazai ir 3 pisuarai, taip pat vienas tualetas negalią turintiems asmenims, kuriame yra 1 unitazas ir 1 pisuaras; po vieną iš šių tualetų skirta dirbančiam personalui.

Mokyklos direktorė paaiškino, kad tualetai įrengti skirtinguose aukštuose: pirmame aukšte įrengtas tualetas negalią turintiems asmenims, du – vyrams ir du moterims skirti tualetai, o antrame aukšte yra įrengtas 1 tualetas vyrams ir 1 tualetas moterims. Mokyklos direktorės teigimu, Mokykloje įrengtais 3 tualetais gali saugiai ir oriai naudotis vyrai.

Kartu Mokyklos direktorė informavo, kad Mokykloje nebuvo svarstomas klausimas dėl moterims ir vyrams arba lytims neutralių tualetų įrengimo; niekada nėra kilę klausimų darbuotojams bei mokiniams dėl galimybės jais naudotis, saugant asmens privatumą ir orumą.

Direktorės teigimu, „Mokykloje visi tualetai įrengti ir eksploatuojami laikantis Lietuvos higienos normos HN 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ nuostatų. Įsakymo redakcijoje nuo 2020-05-01 nevartojamos sąvokos „tualetai mokiniams“ ir „tualetai dirbančiam personalui“, 41 p. teigiama: „Kiekviename mokyklos aukšte turi būti įrengti tualetai, atskirai moterims ir vyrams“ (citos kalba netaisyta).

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Pareiškėjas skunde nenurodė, kaip ir kada konkrečiai jo teisės buvo pažeistos dėl to, kad Mokykloje esą nėra įrengta pakankamai tualetų vyrams, bet kėlė klausimą apskritai, kad vyrams nėra galimybės naudotis specialiu tik jiems įrengtu tualetu Mokyklos antrame aukšte, todėl skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Mokykla tinkamai įgyvendino moterų ir vyrų lygias teises darbe bei ar nepažeidė Lietuvos Respublikos Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. 2 punkto, nustatančio darbdavio pareigą, įgyvendinant moterų ir vyrų lygias teises, sudaryti vienodas darbo sąlygas, galimybes kelti kvalifikaciją, persikvalifikuoti, įgyti praktinio darbo patirties, taip pat teikti vienodas lengvatas.

Darbuotojų teisė ir galimybė darbo metu saugiai ir oriai naudotis asmeninei higienai bei natūralių fizinių poreikių tenkinimui skirtomis patalpomis vertintina kaip viena iš darbo sąlygų, kuri esant identiškoms arba panašioms aplinkybėms turi būti taikoma vienodai tiek moterims, tiek vyrams.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 33 straipsniu apibrėžiamas darbo sutarties turinys, o šio straipsnio 2 dalyje apibrėžiamos būtinosios darbo sutarties sąlygos, tai yra sąlygos (darbo funkcija, darbo apmokėjimo sąlygos ir darbovietė), dėl kurių susitarus laikoma, kad darbo sutartis yra sudaryta. Todėl fizinė darbo vieta, taip pat ir žmogaus fizinių būtinųjų poreikių tenkinimas yra viena iš būtinųjų darbo sutarties sąlygų, kuri galėtų būti priskiriama darbdavio ir darbuotojo susitarimui dėl darbovietės, kartu tai yra neatsiejama sėkmingo darbo funkcijų įgyvendinimo sąlyga.

2. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. liepos 5 d. direktyvos 2006/54/EB „Dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo“ (toliau – Direktyva) 14 str. 1 dalies c punkte nustatyta, jog nei viešajame, nei privačiame sektoriuose, įskaitant viešąsias įstaigas, negali būti nei tiesioginės, nei netiesioginės diskriminacijos dėl lyties užimtumo ir darbo sąlygų, įskaitant atleidimus iš darbo, taip pat užmokesčio aspektais, kaip numatyta šioje direktyvoje. Direktyvos nuostatos yra perkeltos į Lietuvos Respublikos darbo kodeksą, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą, taip pat Lygių galimybių įstatymą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 str. skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos

29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būteikiama privilegijų¹.

Specialiojo nediskriminavimo įstatymo, tai yra Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo, kuriuo draudžiama diskriminacija išimtinai lyties pagrindu šio įstatymo taikymo srityse, 6 str. 2 punkte įtvirtinta darbdavio pareiga moterims ir vyrams sudaryti vienodas darbo sąlygas.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 d. įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, tiesioginė diskriminacija pasireiškia kaip mažiau palankus elgesys su asmeniu dėl lyties, kuris galėjo įvykti praeityje, gali vykti dabartyje arba galėtų vykti ateityje. Todėl, vadovaujantis tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, tiriant galimos diskriminacijos dėl lyties faktą, yra lyginami skirtingos lyties asmenys ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie buvo, yra ar būtų traktuojami vienodai.

Taigi šio tyrimo metu buvo vertinama, ar esant panašioms aplinkybėms Mokykla sudarė moterims ir vyrams vienodas darbo sąlygas, tai yra, ar moterys ir vyrai, atlikdami jiems priskirtas darbo funkcijas, turėjo vienodas galimybes saugiai ir oriai pasinaudoti specialiai jiems įrengtais tualetais, kas yra siejama su būtinųjų fizinių poreikių patenkinimu.

3. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. V-773 yra patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau – Higienos norma), kurios 35.3 punktu nustatyta, kad mokyklose, kuriose vykdomos pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos, atskirai moterims ir vyrams turi būti įrengti tualetai; 41 punktu nustatyta, kad kiekviename mokyklos aukšte turi būti įrengti tualetai, atskirai moterims ir vyrams; 42 punktu nustatyta, kad tualetuose kabinos turi būti įrengtos su rakinamomis ar užkabinamomis durimis, o tualetu

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

patalpoje turi būti praustuvas ir asmens higienos priemonių (tualetinio popieriaus, muilo, vienkartinį rankšluosčių ar rankų džiovintuvas).

Remiantis Mokyklos direktorės pateiktu paaiškinimu, Mokykloje tualetai yra įrengti atskirai moterims ir vyrams, o Pareiškėjo nurodytame antrame aukšte taip pat yra įrengtas 1 tualetas vyrams ir 1 tualetas moterims, kaip tai yra nustatyta Higienos normoje. Pažymėtina, kad Mokykloje atskirai moterims ir vyrams įrengtų tualetų skaičius yra identiškas, tai yra, remiantis tyrimo metu gautu Mokyklos paaiškinimu, konstatuotina, kad Mokykloje yra įrengtas vienodas moterims ir vyrams skirtų tualetų skaičius, kuriuose atitinkamai yra įrengti 6 unitazai bei 5 unitazai ir 3 pisuarai.

Atsižvelgus į tai darytina išvada, kad Mokyklos darbuotojams moterims ir vyrams sudarytos vienodos sąlygos naudotis jiems įrengtais tualetais. Iš skundo tyrimo metu gautos informacijos, nustatytų aplinkybių nėra pagrindo teigti, kad Mokykla sudarė mažiau palankias darbo sąlygas vyrams, kas apimtų ir mažiau palankių sąlygų tenkinti būtinuosius fizinius poreikius jiems skirtuose tualetuose sukūrimą, ir todėl nėra pagrindo konstatuoti, kad Mokykla netinkamai vykdė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. 2 punktu įtvirtintą darbdavio pareigą moterims ir vyrams sudaryti vienodas darbo sąlygas.

Dėl pirmiau nurodytų priežasčių, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lygių galimybių įstatymo 14 str., 29 str. 2 d. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytiems moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimams.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją bei Mokyklą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė